

TEXT MIQUEL MARTÍN

Som de ple a l'Any Vinyoli i, per tant, a la majoria de lectors els sonarà molt més el nom d'aquest poeta. Malgrat això i malgrat la seva immensa vàlua, Joan Vinyoli continua essent un dels grans desconeguts de les nostres lletres i un dels grans oblidats a les aules. Em sembla que les raons són diverses i de vegades confuses: la seva formació autodidacta, el seu allunyament dels cercles universitaris i de les capelletes literàries, la seva incondicional consagració a la poesia, i també segurament el seu caràcter i tarannà, així com els seus problemes amb la beguda. Amb tot, poetes tan diferents com Espriu, Manent, Ferrater, Martí i Pol, Formosa o Casasses han lloat l'obra de Vinyoli, que ha influït moltíssim a les noves generacions d'escriptors. «Malgrat l'estupidesa del país, la importància de la teva poesia anirà creixent de dia en dia», arribarà a escriure-li Salvador Espriu en una carta.

Sigui com sigui, perquè mai no és massa tard, una bona manera d'endinsar-se en la poesia de Joan Vinyoli és a través de la seva biografia, ja que vida i obra formen un tot. De fet, Vinyoli va extreure substància lírica d'aquells moments que van marcar la seva existència i, com ell mateix va afirmar, «entre ser poeta o simplement viure, hi ha una bella possibilitat, que és viure poèticament».

Joan Vinyoli i Pladevall neix el 3 de juliol de 1914 al passeig de Gràcia de Barcelona. L'any 1919 es produeixen dos fets determinants en la vida del poeta: neix la seva germana Carmen, a qui sempre estarà molt unit, i mor el seu pare. La mort del pare no és només una patacada emocional per a la família, sinó que es converteix també en un greu problema econòmic, de manera que es traslladen a Sant Joan Despí i durant un temps viuran en una torreta llòbrega, remota, propera a la via del tren, amb el record del pare sempre present, envoltat de malsons, amb l'únic consol dels jocs amb la seva germana en el jardí de la casa. Vinyoli evocarà aquells moments angoixants cinquanta anys després en el poema *Retrat de família* (*Tot és ara i res*, 1970): «No puc pas dir que fóssim/ feliços, no, però la meva / germana i jo pensàvem, inventàvem jocs».

LA RELACIÓ AMB GIRONA

L'any 1922 tornen a Barcelona i comencen els estiujos a Santa Coloma de Farners (el rebesavi n'era). Allà el nen i l'adolescent Vinyoli hi trobarà un refugi i hi descobrirà un material preciós: la natura, l'amor i la seva vocació literària. Allà hi guanyarà la Viola d'Or dels Jocs Florals i la seva obra poètica anirà adquirint alguns dels elements que ja mai no l'abandonaran: «En aquests estius, que no sé quantes vegades han sortit a la meua poesia, vaig descobrir el món i els seus matisos». Un cop més, el poeta serà capaç d'evocar amb precisió aquests records suggeridors, tot barrejant-los amb altres escenaris i moments de la seva vida, en el poema *Platja dura* (*Ara que és tard*, 1975): «Demana justos/ els mots indispensables/ per fer sorgir la imatge de les coses/ passades».

Amb setze anys, obligat per la inestabilitat econòmica de la família, Joan Vinyoli entra a treballar a l'editorial Labor, on s'hi estarà fins a la seva jubilació. Hi desenvoluparà diverses feines i ocuparà diferents càrrecs, però mai no s'hi sentirà còmode ni prou valorat i la feina sempre serà un obstacle per a la creació poètica, una nosa que li traurà temps i força i que només tolerarà amb trista resignació. Poc després comença a col·laborar amb la revista *Juventus*, on ja apareixen alguns poemes sobre el mar, i tradueix Rilke, un dels poetes que més l'influïrà partint del principi que «la poesia no és cosa de sentiments sinó d'experiències». És precisament a través d'una traducció de Rilke que coneix Carles Riba, qui serà el seu mestre, guia i amic. Riba, lúcida i culte, de seguida intuirà la gran vàlua de Vinyoli, tal com ho rubricarà en una dedicatòria: «Per a un poeta que serà gran, en tinc la fe».

El 1937 publica *Primer desenllaç*, en el qual ja es

perfilen alguns dels temes, metàfores i símbols que han de conformar la seva poesia. Aquest primer llibre comença amb un vers definitori: «-I la natura em crida-», és a dir, Vinyoli se sent cridat i interpellat per la poesia, una crida a la qual hi dedicarà totes les energies i capacitats. Però el poeta es troba en un moment de perplexitat, de confusió i neguit, accentuats a més per la guerra civil que devastava el país, i la relació que enceta amb Isabel Abelló l'ajuda a replantejar-se la seva obra i la seva vida. Així sorgirà un vers que es convertirà en divisa: «*I must do something of my poverty*» («He de fer alguna cosa de la meua pobresa»), un vers que condensa l'afany de coneixement i d'autoconeixement, així com l'acceptació de la pròpia ignorància com a pas previ per encetar el camí de la recerca cap a les pregoneses de l'existència i els misteris del món.

L'any 1943 coneix Teresa Sastre, amb qui es casa el 1945 i amb qui tindrà els seus tres fills: en Joan, l'Albert i en Raimon. Vinyoli obre una

FOTOS:

► **Sobre aquestes línies, un primer pla de Joan Vinyoli.**

1. El poeta, a Palau Sator. ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE LA SELVA
2. Can Pallí és la primera casa de Begur on van estiujejar Vinyoli i la seva família, el 1954. AJUNTAMENT DE BEGUR
3. La biblioteca de Santa Coloma de Farners porta el nom de Joan Vinyoli; a la façana de l'edifici hi ha una fotografia del poeta quan era nen. MARC MARTÍ

4. Al Turó del Vent, davant del castell de Farners. ANY VINYOLI
5. A Aiguablava amb Teresa, la seva dona. ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE LA SELVA
6. Amb la seva mare i la seva germana a Santa Coloma, el 1930. ARXIU HISTÒRIC COMARCAL DE LA SELVA

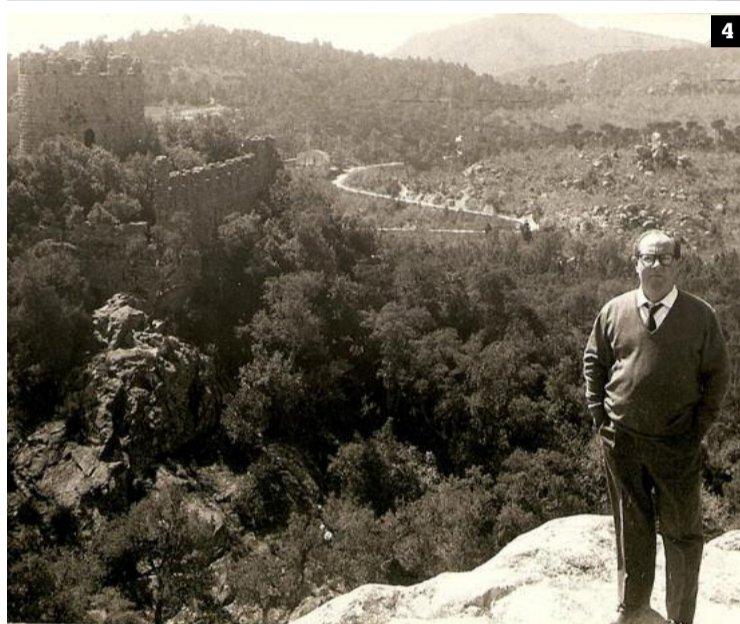

etapa d'estabilitat emocional que contribueix al fet que torni a publicar després de molts anys de silenci: *De vida i somni* (1948) i *Les hores retrobades* (1951), que rep el Premi Óssa Menor i que conté un breu poema que ja ens adverteix de l'orientació que ha de prendre la seva indagació poètica: «Com una font, a voltes, la paraula/ diu els secrets del món»; i un altre poema que referma la «perillosa crida» de la poesia. L'any 1950 guanya el premi a la millor poesia lliure als II Jocs de Cassà de la Selva, convocats per la revista *Llum i guia*, i la Flor natural en els Jocs Florals de Girona.

L'agost de 1954 comença els estiujos a Begur i el mar penetra en la seva poesia de forma definitiva: les barques, les ones, el far, les xarxes, el pescador i el coraller, les boies... tota la riquesa metafòrica i simbòlica del mar anirà amarant la poesia de Vinyoli. Així ho mostren els primers versos d'*El Callat* (1956): «Jo no sóc més que un arbre que s'allunya del bosc/ cridat per una veu de mar fonda». Els primers temps a Begur són anys de plenitud amb la família i amb els amics, aquells «*happy few*» (feliços pocs) que Vinyoli tant estimava i que tant suport i escalf li donaven. Es banyen a les cales, ballen sardanes, organitzen lectures de poemes, fan excursions per tot l'Empordà: Tamariu, Aigua Xelida, Pals, Peratallada, Torroella de Montgrí, el cap de Creus... Durant aquells anys escriu *Llibre d'amic*, que no publicarà, però, fins vint anys després, per la temença que sigui mal entès. Davant el buit que seguirà a l'aparició d'*El Callat*, Vinyoli dona un tomb a la seva poesia amb la publicació, set anys després, de *Realitats*, que tanmateix tampoc obté la rebuda esperada i fa que el poeta se senti marginat i dolgut per aquest silenci i refús.

Els anys de plenitud a Begur, doncs, contrasten amb grans dubtes poètics i existencials i amb una crisi religiosa i espiritual que l'acosta cada cop més a l'agnosticisme i a l'estudi de la filosofia. La mort del seu íntim amic Joan Petit i el suïcidi poc després de la seva dona, Margarida Fontserè, precipiten les acaballes dels dies feliços a Begur. Vinyoli els dedica un bell i trasbalsador poema de plany i de records, *Sunt*

R

Joan Vinyoli, viure poèticament

Dijous de la setmana entrant es compleixen cent anys del naixement del poeta Joan Vinyoli, que va tenir una molt estreta relació amb les comarques gironines, especialment amb Santa Coloma de Farners i Begur

lacrimae rerum: «Ploren les coses, plora el temps/ plora la vida no viscuda/ plora també la vida que hem viscut». En aquest període, convuls i crític, Vinyoli aferma la seva relació amb Gabriel Ferrater, un altre poeta fascinant i que viu la vida amb una intensitat torbadora.

Els anys setanta marquen el declivi físic del poeta, però alhora signifiquen la seva maduresa creativa i la consolidació literària. El ritme de publicacions augmenta i Vinyoli comença a atraure les noves generacions de poetes com Vicenç Altaió, Lluís Urpinell, Josep M. Sala-Valldaura, Jaume Creus o Miquel de Palol, entre d'altres. En aquells anys apareixen *Tot és ara i res*, *Encara les paraules*, *Ara*

que és tard, *Vent d'aram*, *Llibre d'amic* i *El griu*. La seva poesia es fa més fonda, més subtil, impregna sempre per aquella recerca insadollable, per l'autenticitat creadora, per una lluita interna i una tensió constant, tal com ens mostra el poema *Amb ronca veu*: «Com que no sé de canviar el meu crit/ en mena de vianda,/ pateixo de gana i de set i clamo retorçant-me».

El 1976 Vinyoli, a qui en alguna ocasió se li havia retret manca de compromís amb el país i amb la lluita política, rebutja ser candidat al *Premio Nacional de Poesia en Lengua Catalana*. I així ho argumenta en unes declaracions a *Canigó* i *Catalunya Express*: «Essent la meva nacionalitat catalana, ac-

ceptar l'opció al *Premio* esmentat, amb les connotacions que representa, no s'avé gens amb els meus principis...». A finals dels setanta comença una intensa relació epistolar amb Miquel Martí i Pol, que quedarà recollida a *Barcelona/ Roda de Ter. Correspondència*. L'any 1978 pateix una trombosi cerebral i passa, convallescent, el darrer estiu a Begur. Però el mar i el seu univers, els records i les vivències de les èpoques joioses l'acompanyaran per sempre: «Quins dies, ah, quins dies/ més transparents vora la mar». En una entrevista de Lluís Busquets i Grabulosa, Vinyoli afirmarà: «El lloc important i de-

CONTINUA A LA PÀGINA 8

Un any per al poeta

La commemoració, la setmana entrant, del centenari del naixement de Joan Vinyoli, ha provocat que aquest 2014 hagi estat proclamat Any Vinyoli, amb la voluntat de reivindicar i difondre l'obra d'un poeta molt valorat en els cercles literaris però encara força desconegut pel gran públic. L'efemèride ha servit per organitzar actes sobre Vinyoli arreu de Catalunya (se'n pot trobar àmplia informació al web de l'Any Vinyoli, www.vinyoli.cat) i de manera especial a Santa Coloma de Farners i Begur, les dues localitats de les comarques gironines que més relació tenen amb el poeta i la seva obra. A la capital de la Selva, per exemple, la biblioteca porta el nom de Joan Vinyoli i ja el mes d'abril passat s'hi va celebrar el Festival Domini Màgic (títol d'un poemari de l'autor barceloní), amb espectacles relacionats amb la seva obra i activitats pensades per a la mainada.

Santa Coloma de Farners (la localitat on Vinyoli va passar els estius entre 1922 i 1935) proposa també un Itinerari Poètic Joan Vinyoli pel Parc de Sant Salvador que, segons els seus responsables, és «una invitació a penetrar en el "domini màgic" de la poesia d'aquest extraordinari i fascinant poeta, un dels més autèntics i comunicatius de la poesia catalana de tots els temps. L'itinerari transcorre pel Parc de Sant Salvador, espai d'extrema bellesa que ja va captivar l'infant i després l'adolescent Vinyoli, i que

FOTOS:

1. **Sobre aquestes línies, la placa del Mirador del poeta Joan Vinyoli de Begur, inaugurat amb motiu del 25è aniversari de la seva mort.**

AJUNTAMENT DE BEGUR

2. **Un dels salts d'aigua del parc de Sant Salvador de Santa Coloma de Farners.**

MARC MARTÍ

3. **El carrer des Castell és un dels llocs de Begur per on acostumava a passejar el poeta.**

AJUNTAMENT DE BEGUR

integra alguns dels elements paisatgístics que colpiren el poeta: riera, fonts, alzines sureres, salts d'aigua, camins, rocar, arbredes,... Consisteix en una selecció de setze poemes la lectura dels quals es localitza en diferents indrets del parc, en un recorregut circular d'uns 1.500 metres aproximadament. El conjunt dels poemes és representatiu de la riquesa temàtica i estilística de l'obra de Vinyoli i alhora mostra l'empremta que els felicitats estius passats a Santa Coloma gravaren primer en el seu imaginari i, després, des de la nostàlgia, en els seus versos» (més informació al web de l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners, www.scf.cat).

Begur, l'indret que Joan Vinyolia triaria com a lloc d'estiueig a

partir del 1954 (i fins el 1978), és l'altra localitat gironina amb la qual el poeta va mantenir una estreta relació, i també s'hi ha organitzat un ampli programa d'activitats per commemorar l'Any Vinyoli. Els actes arrencaran el proper 1 d'agost amb la conferència *Vigència de la poesia de Vinyoli* a càrrec de l'escriptor Jordi Llavina, comissari de l'Any Vinyoli, i continuaran durant l'agost, el setembre i octubre amb conferències, exposicions i altres activitats, entre les quals l'espectacle *Vinyoli comentat*, una aproximació a la vida i l'obra de Joan Vinyoli a través de la lectura de poemes a càrrec d'Olga Cercós i comentaris de Miquel Martí, que també s'ha programat en diferents espais (sobretot biblioteques) d'arreu de les comarques gironines.

Begur també ha organitzat una Ruta Poètica Joan Vinyoli pel municipi, que consta de nou punts: les dues cases on va estiuejar el poeta; els cafès, casinos i bars que freqüentava; els llocs per on passejava i que van inspirar els seus poemes (mirador de Sant Ramon, escales del Castell, Castell); i el mirador que porta el seu nom i que es va inaugurar el setembre del 2009 amb motiu del 25è aniversari de la seva mort. El recorregut per la ruta té una durada aproximada d'una hora i mitja i l'Ajuntament ha editat una guia perquè els interessats la puguin fer pel seu compte; a més, també s'hi fan recorreguts guiats (més informació al web de l'Ajuntament de Begur, www.begur.cat). /A.P.B.

VE DE LA PÀGINA 7

finitiu com a centre de les meves experiències de tot ordre, poètic i vital, va ser Begur».

Després de la jubilació el 1979, conscient de la precarietat de la seva salut, Vinyoli es lliura de ple a la creació poètica i a la recerca urgent i apassionada de les respostes que mai no van deixar d'inquietar-lo i motivar-lo, de manera que els seus poemes reforcen encara més la vessant metafísica i moral, però sense deixar mai de banda la quotidianitat i la celebració de la vida (de fet, el vers que clou la seva obra no pot ser més vital i afirmatiu: «I tot el

blat es torna pa de vida»). Amb tot, la presència de la mort i la malaltia, l'obsessió per la paraula i la comunicació, juntament amb alguns records rescatats de la infantesa i l'adolescència es fan palesos en llibres com *Cercles* i *A hores petites*.

L'any 1982 rep la Creu de Sant Jordi i, malgrat la fràgil salut, fa una escapada a Palamós per veure el seu mar, el mar que sempre l'havia acompanyat durant els anys d'estiueig a Begur. Sembla que Vinyoli tingui una necessitat poètica, vital, espiritual de contemplar aquella immensitat plena de riqueses i secrets: «El mar és ple, però jo em passo dies/ omplint-lo de mirada». I així es posa de manifest en els

dos darrers llibres, que publicarà mesos abans de morir, *Domini màgic* i *Passeig d'aniversari*.

Joan Vinyoli mor a Barcelona el 30 de novembre de 1984. La millor manera de recordar-lo, com a qualsevol altre poeta, és llegint-lo i fent-lo nostre, deixar-nos acompanyar pels seus poemes i, a través d'ells, aportar un xic de llum als misteris que ens envolten i als dubtes que ens roseguen, fermes i sense por, com ho va fer ell mateix: «Qui no té por i estima a la vegada / la mar i el vent, es va fent gran així: / nedant sempre en perill damunt la cresta de l'onada. / Només d'un llamp en closa nit podrà morir» (*Qui no té por; A hores petites*, 1981). ▀